

Наставна јединица	Душан Ковачевић „Балкански шпијун“
Циљ часа	Упознавање животног и стваралачког пута као и поетских схватања Душана Ковачевића. Анализа ликова који се појављују у драми.

Материјал за ученике:

О писцу:

Душан Ковачевић (1948) српски академик, писац, сценариста редитељ, и позоришни радник, аутор је великог броја драмских дела са комичним садржајима . У његовим остварењима долази до преплитања комедије карактера, комедије нарави, фарсе и драме у ужем смислу, као драмски писац, често се пореди са Браниславом Нушићем.

Најпознатија његова остварења су:

- „Маратонци трче почасни круг“ (1972),
- „Радован III“ (1973),
- „Ко то тамо пева“ (1980),
- „Сабирни центар“ (1982),
- „Балкански шпијун“ (1983),
- „Свети Георгије убива аждаху“ (1984),
- „Клаустрофобична комедија“ (1987),
- „Професионалац“ (1990),
- „Урнебесна трагедија“ (1991),
- „Лари Томпсон, трагедија једне младости“ (1996),
- „Генерална проба самоубиства“ (2010).

Драма „Балкански шпијун“ написана је у два чина, и има помало необичајену композицију, ако се зна да је сваки чин подељен у пет поглавља. Ова драма, дакле, одступа од класичне структуре драме, и више алудира на елементе савремене драме апсурда, или на епски театар. Такође, ликови који се појављују у драми су сведени на минимум: главна личност је Илија Чворовић (са својим братом близанцем, Ђуром, који се појављује касније), затим његова жена Даница и ћерка Соња, које су у другом плану, а главни покретач драмске радње је подстанар, повратник из Париза, који се појављује тек у пар сцена.

Идеја опсесија главног јунака, Илије Чворовића је да живи у свету у којем је „све супротно од онога што изгледа да јесте“ и он се по том принципу и понаша. Повратник са Голог отока, онај којем је „љубав према отаџбини и брига за њен економски просперитет“ страхом и батинама утерана у кости, постаје жртва система који не верује више ни у какве вредности.

Драмски увод, у којем слушамо радијске вести о економској стабилности и просперитету у земљи у којој све наизглед цвета, уведе нас у саму тему. Оно што је реалан доказ те „економске стабилности“ одаје слика Илијине фамилије: Даница кука на скупоћу, нема основних животних потрепштина, њихова ћерка Соња, једино преко јаких веза може да добије посао и оствари своја права. Растрган између стварности у којој живи и оној која се преко медија сервира као истинита, Илија се понаша као верни слуга естаблишмента: постаје добровољни шпијун који ће у свом подстанару видети силе зла и највећег непријатеља система.

Илијин брат близанац, Ђура, ту је само да појача и охрабри брата, вођен истим искуством. Социјални контекст ове драме је савремен, али доведен до границе апсурдног.

Илија Чворовић је човек у чијем свету све изгледа наопако. Он је невероватно узнемирен, нервозан, а свака следећа сцена само продубљује његову узнемиреност која се завршава срчаном ударом. Количина параноје се у његовој свести удвостручава када почиње да прати подстанара, да га шпијунира до крајњих граница, а сама пријава инспекторима који су задужени за „случај“ не уроди плодом. Илија је поовратник са Голог отока, где су се неистомисљеници комунистичког система преваспитавали батинама и психичким и физичким

тортурама, којих се Илија и даље сећа. Он стално осећа да га посматрају да мотре на његове поступке и стално мора да изнова потврђује верност систему који је одавно престао да постоји. Он није лицемеран, он је веран свом страху који за њега постаје једина истина. Трагично у његовом лику јесте чињеница да је он до те мере индокриниран, упоропашћен и уништен човек једном политиком силе, да не може да функционише више у свету који га је уништио, иако су вредности промењене.

Илијин брат близанац, **Ђура**, само потврђује осећај параноје, безизлажности и страха у који је увучен његов брат. И он има слична искуства и до крајње границе остаје веран брату у походу на шпијуна – подстанара. Његов лик појачава Илијин, али истовремено, приказује да се Илији негде може веровати, да његова параноја има своје оправдање. У сцени истраге, браћа се потпуно поистовећују са улогама својих мучитеља, они постају истражне судије и само показују улоге оних који су и њих, на Голом отоку мучили на исти начин.

Даница, Илијина жена, у драми стално љушти кромпир, који као једина (основна) храна у овој породици стално подсећа на економски положај јунака, који су доведени на ниво основних потрепштина. Она стално слуша радио на којем се нижу политички говори, празнословља која немају никаквих реалних основа. Слика „прерано остареле жене“ до смрти верне свом мужу, који је поседује, понижава и коме цео живот служи, појачава утисак езнађа који влада у кући Чворовића. Она ће се окренути и против своје ћерке, која је, забринувши се за очево здравље, изразила сумњу у његов ментални статус.

Наставник усмерава ученике да што комплетније сагледају све одлике ових карактера у драми. Такође, уз навођење ликова, ученици користе и познате реплике из драме, потврђујући језички израз који доводи до комичних ефеката.

Домаћи задатак:

Погледај филм по избору (који је рађен по тексту Душана Ковачевића)

У неколико реченица изнеси своје утиске о погледаном филму.

Одговоре достави **ОБАВЕЗНО** имејлом на: Milena.Djuric.ETS@gmail.com до 17.4.2020. У имејлу у пољу „од:“ обавезно написати име и презиме а у пољу „наслов“ и одељење.